

М.Б. Борисенко,

здобувач кафедри державного будівництва ХарРІ НАДУ

ФОРМУВАННЯ ДОКТРИНИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ

Обґрунтовано головні особливості нової промислової доктрини та відповідної їй концепції державної промислової політики. Доведено, що нова доктрина повинна відрізнятися від існуючої рівнем визначення мети, сутністю мети, шляхами і методами досягнення мети, інструментарієм та задіяними об'єктами, характером зв'язків промисловості із суміжними секторами економіки.

Ключові слова: промислова доктрина, концепція державної промислової політики, державне управління, інноваційний розвиток.

В Україні створено один з найбільших у Європі промислових комплексів, в якому нараховується близько 8,5 тис. великих, середніх і близько 30 тис. малих підприємств із загальною чисельністю працюючих понад 4,1 млн осіб. Діє близько 500 наукових, технологічних і конструкторських організацій, на яких працює більше 65 тис. науковців. Відповідно до наявних ресурсів, наукової та виробничої інфраструктури, в середньостроковій перспективі прогнозний річний обсяг виробництва промислової продукції може бути оцінений на рівні 1 трлн грн.

Цей потенціал може перетворити вітчизняну промисловість у найголовніший економічний важіль і джерело інноваційного відновлення всіх сфер суспільства. Швидке його залучення – ключ до реального поліпшення соціально-економічного стану України.

Визначальним фактором розвитку промисловості, який орієнтує й організує, є промислова доктрина держави. Вона створює основу для формування концепції державної і регіональної промислової політики та розробки необхідних нормативно-правових документів, які стосуються регіональної промислової політики.

Існуюча промислова доктрина і відповідна їй концепція державної промислової політики базується на уявленнях про роль, мету і механізми

перетворень промисловості, характерних для стартового періоду економічних реформ. При її формуванні було враховано основні обставини того періоду: потреба переходу до ринкової системи господарювання, забезпечення життєздатності промислових виробництв в умовах фактичного розриву традиційних коопераційних зв'язків, зміни ємності й характеру ринків збуту та постачання, необхідність протидії кризовим явищам.

Реалізація зазначеної доктрини дозволила значною мірою забезпечити трансформацію промислового комплексу для виконання покладених на нього функцій у ринкових умовах і стабілізувала його роботи. Подальше застосування положень цієї доктрини не може надати промисловості властивостей, необхідних для виконання нею завдань, пов'язаних із входом України в новий етап розвитку, перспективою європейської інтеграції держави [5]. Зазначене дозволяє констатувати, що промислова політика, що базувалася на цій доктрині, реалізуючись, себе вичерпала. Перехід від стабілізації до інноваційного зростання вимагає перегляду базових основ, формування й реалізації державної промислової політики, утвердження національної ідеї конкурентоспроможності, які б дали змогу збалансувати соціальні, економічні та політичні фактори, визначити та забезпечити оптимальні траєкторії подальшого розвитку [1 – 3]. У зв'язку із цим розробка науково-методичних засад, що сприяють формуванню й реалізації нової промислової доктрини держави на сучасному етапі розвитку, є актуальним завданням.

Питанням визначення доктрин розвитку промисловості присвячені наукові праці А. Гальчинського, В. Геєця, А. Кінаха, В. Семиноженка, В. Новицького [3; 4; 8]. Разом з тим до цього часу в наявних публікаціях не в повній мірі обґрунтовано базові засади промислових доктрин, зокрема особливості переведення промисловості на інноваційний шлях розвитку.

Мета даної статті – обґрунтувати основні особливості нової промислової доктрини для прискорення розвитку країни по інноваційному шляху.

Характеристики нової доктрини й відповідних укладів можна визначити, розглядаючи промисловість у соціально-економічних відносинах, що

розвиваються, як функціональну підсистему.

Глибина і масштабність зрушень, необхідних для здійснення соціально-економічного розвитку країни, вимагають зміни ролі й місця в ньому промислової галузі, системній трансформації промислового комплексу, програмованого його розвитку на базі об'єктивних економічних законів і одержання від нього принципово нових результатів впливу на всі сфери суспільного життя.

Тому нова доктрина повинна передбачити перехід промислового комплексу з пасивного об'єкта реформ в активний суб'єкт – перетворювач інших сфер, становлення його як найважливішого економічного й інноваційно-технологічного фактора в досягненні стратегічних цілей розвитку держави.

Для цього необхідно забезпечити формування перспективних інтелектуалізованих промислових укладів і залучення їх на випуск конкурентоспроможної продукції з вищими інноваційними рівнями.

Це зумовлює суттєві відмінності нової промислової доктрини істотно відрізнялась від існуючої. Основні її характеристики порівняно з характеристиками існуючої доктрини, наведено в таблиці.

Таблиця

Порівняння характеристик промислових доктрин

<i>Характеристика</i>	<i>Існуюча доктрина</i>	<i>Нова доктрина</i>
Рівень визначення мети	Промисловість	Суспільство
Сутність мети	Стабілізація функціонування промисловості	Розвиток суспільства, перехід України до числа провідних технологічно розвинених країн
Шляхи досягнення мети	Трансформаційний-примусовий	Трансформаційно-стимулюючий, прискорено-еволюційний
Метод досягнення мети	Роздержавлення, приватизація, реструктуризація	Формування, реформування, інкубація й вирощування
Інструментарій	Адміністративний вплив з нормативно-правовою підтримкою	Ринкова самоорганізація з державним регулюванням
Задіяні об'єкти	Промислові галузі	Промислові уклади, сектори економіки, промислові кластери
Зв'язки з суміжними секторами економіки	Слабко регламентовані, консервативні	Програмовані, динамічні

Як ми бачимо, нова доктрина суттєво відрізняється від існуючої за рівнем визначеності та сутності мети, шляхами та методами досягнення мети, інструментарієм, задіяними об'єктами та зв'язками із суміжними секторами економіки.

Використовуючи принципи ієрархічності і беручи до уваги наведені характеристики нової промислової доктрини, можна визначити, що відповідна їй концепція державної промислової політики повинна базуватися на таких основних положеннях і принципах:

- соціальна спрямованість перетворень у промисловості. На всіх етапах формування й реалізації промислової політики необхідно виходити із пріоритету інтересів і добробуту широких верств населення України;

- національні інтереси України. Усі реформи в промисловості повинні розглядатися тільки через призму національних інтересів України. Промислова політика держави повинна бути незалежною;

- створення системних основ. Промислова політика повинна формувати системні основи нового промислового устрою в державі відповідно до об'єктивних законів функціонування й розвитку економіко-виробничих утворень;

- інноваційно-інвестиційний характер розвитку. Пріоритетний розвиток науки й інтелекту. Економіка знань. Формування цілісної системи прискореного впровадження їхніх результатів – інновацій;

- гармонійний розвиток природи, людини і промисловості, які існують лише один для одного, за допомогою один одному;

- пріоритет законодавчого забезпечення. На перших етапах формуються й приймаються закони, на базі яких проводяться реформи. Усі перетворення повинні йти в межах, визначених нормативно-правовою базою;

- головна стратегія – стратегія прискореного розвитку. Максимальне використання наявного потенціалу розвитку з економічно, соціально, і культурно обґрунтованими діями в найбільш ефективних напрямках (при

існуючих ресурсних і інших об'єктивних обмеженнях) з виходом у площину прийняття нетрадиційних рішень;

- об'єднання державного регулювання промисловості з ринковими механізмами саморегуляції. Державне управління повинне бути адекватним ринковим відносинам і забезпечувати прискорення інноваційного розвитку всіх промислових галузей;

- орієнтація переважно на власні сили. Реалії останніх років показали, що сподіватися на істотну зовнішню допомогу не можна. Необхідно відшукати і задіяти всі можливі власні ресурси і забезпечити їхнє раціональне використання;

- саморозвиток. Більшість заходів по реалізації промислової політики повинні відігравати роль первинного поштовху й направлятися на створення механізмів розширеного відтворення;

- глобалізація, врахування зовнішнього оточення. Враховуються процеси глобалізації ринків товарів, капіталу, знань, праці. Упроваджуються механізми зменшення або нейтралізації проявів негативного впливу цих процесів і всебічно розширюється рівноправне взаємовигідне співробітництво;

- поетапна реалізація з досягненням конкретних результатів, їх оцінка.

Зазначені положення можуть забезпечити розвиток суспільства на основі комплексного залучення в промисловості всіх ефективних, інтелектуальних, організаційних, матеріальних і інших факторів.

Особливо важливим при їх реалізації є проведення дієвої інноваційної політики.

Головна мета промислової інноваційної політики складається в повному і ефективному використанні наявного науково-технологічного потенціалу й подальшому його розвитку. Це передбачає реформи, які впливають із визначення науки і новітніх технологій як головних факторів швидких зрушень. Орієнтація на нові підходи, створення сприятливого інноваційного клімату повинні надати можливість вирішити головну проблему: забезпечити прискорений розвиток промисловості при мінімальних інвестиційних ресурсах.

Промисловість України повинна забезпечити громадянам доступ до світових надбань науково-технічного прогресу. Її трансформація на основі впровадження нових ідей – це єдиний для України шлях, що може дати гранично швидкий розвиток суспільства, зростання його добробуту.

Середньорічний темп приросту обсягів промислового виробництва повинен бути в 1,5 раза більшим від темпів зростання ВВП. А головним видом продукції повинна стати інноваційна продукція. Тоді промисловість вийде на лідируюче місце в економіці держави.

Випуск продукції на одного працюючого повинен наблизитися до середньоєвропейського показника (понад 200 тис. дол. США).

Окреслені в Концепції державної промислової політики зміст і мета промислової стратегії, методи й головні механізми її реалізації, підтримка пріоритетних інноваційно-промислових програм і проектів створюють необхідні основи для формування ще однієї з необхідних умов цілеспрямованого розвитку промисловості – системи координуючих програм.

Система координуючих програм розвитку промисловості, враховуючи та прогножуючи процеси ринкової самоорганізації, дозволяє збалансувати дії держави, у тому числі як одного з найбільш вагомих ринкових суб'єктів, з діями інших суб'єктів, і конкретизувати заходи і механізми щодо підтримки тих фаз і напрямків інноваційно-інвестиційних процесів, де ринкових стимулів поки ще недостатньо. У ній передбачається організація виконання всіх робіт, пов'язаних із прискореним розвитком промисловості. Ця система повинна бути орієнтована на галузі і регіони та стати базою для формування стратегічних, перспективних і поточних координаційних планів діяльності органів управління промисловістю.

Зазначене може повною мірою реалізуватися за умови створення системи прискореного інноваційного розвитку не тільки в промисловості в цілому, а і в її ключових галузях, які складають основу промислового комплексу України.

Головна мета при цьому – в залученні факторів, які визначають темпи інноваційного розвитку промисловості, а також визначення структури й

основних характеристик системи, здатної максимально прискорити інноваційні процеси на основі використання всього потенціалу розвитку.

Базою системи прискореного інноваційного розвитку є інформація про фундаментальні закони функціонально-часових перетворень і теорія продуктивності багатофункціональних систем [4]. Це дозволяє визначити повну множину факторів, що впливають на темпи створення і застосування інновацій, а також синтезувати раціональну структуру системи методами еволюційного і безаналогового синтезу [3].

Використання повної множини факторів – одне з головних умов досягнення максимальних темпів розвитку інноваційних процесів. Крім того, система повинна:

- реалізувати циклограму з виключеними або мінімізованими простоями, тобто бути безперервною;
- мати найвищу швидкодію при реалізації кожного з етапів життєвого циклу інновацій (бути гранично швидкодіючою);
- передбачати одночасне (сумісне) виконання більшості етапів життєвого циклу інновацій, тобто бути комбінованою.

Відповідно до зазначених умов визначають і механізми її функціонування.

Створення системи прискореного інноваційного розвитку вимагає вдосконалення інституціонального складу наукового потенціалу галузі, а також стимулюючих механізмів його взаємодії з науковими організаціями інших галузей.

Виходячи з вищенаведеного, можна зробити такі висновки: сучасний етап соціально-економічного розвитку країни вимагає переходу до нової промислової доктрини, нової державної промислової політики.

Її принциповою відмінністю є застосування для забезпечення прискореного інноваційного розвитку всього спектра факторів: структури цілей, способів їхнього досягнення, раціонального використання наявних ресурсів і відповідного нормативно-правового поля.

Отже, сформовано основні особливості нової промислової доктрини, положення і принципи відповідної їй нової концепції державної промислової політики та запропоновано раціональну систему прискореного інноваційного розвитку.

Орієнтація на нову промислову доктрину, формування відповідних їй програм і нормативних документів повинні стати базою для забезпечення гранично високих темпів інноваційного розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України “Державна програма розвитку промисловості на 2003 – 2011 роки” від 27 серпня 2003 р. – № 1174. – Режим доступу: www.rada.com.ua
2. Концепція державної промислової політики України. Указ Президента України від 12 лютого 2003 р. № 102-2003.
3. Беловол А.В., Тернюк Н.Э. Новый подход до проектирования гнучких технічних систем високої й надвисокої продуктивності для машинобудування // Авіаційно-Космічна техніка і технологія. – 2003. – № 39/4. – С. 117 – 121.
4. Беловол А.В., Тернюк Н.Э. Синтез способів керування продуктивністю поліфункціональних машин і їхніх систем // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: Наук. журн. – 2003. – № 12 (70). – С. 7 – 9.
5. Гальчинський А., Гець В., Кінах А., Семиноженко В. Інноваційна стратегія українських реформ. – К.: Знання України, 2002. – С. 336.
6. Європейський вибір. Послання Президента України до Верховної Ради України 2002 р. – К.: Преса України, 2002, 96с.
7. Кінах А.К. Український прорив. – К.: ВІРА ІНСАЙТ, 2004. – 320 с.
8. Новицький В.О. Нова промислова доктрина – квиток у майбутнє // Дзеркало тижня. – 2001. – № 4(328). – 27 січ.

Borisenko M.B. Forming of doctrine of innovative development of industry.

The main peculiarities of the new industrial doctrine and the concept of the state industrial policy corresponding to it are grounded. It is shown that the new doctrine should differ from the existing one by the level of the goal determination, the goal essence, ways and methods of the goal achievements, means and engaged objects, natures of links of the industries with the neighbouring sectors of the economics.

Key words: the industrial doctrine, the concept of the state industrial policy, the public administrations, the innovation of development.

Борисенко М.Б. Формирование доктрины инновационного развития промышленности.

Обосновано главные особенности новой промышленной доктрины и соответствующей ей концепции государственной промышленной политики. Показано, что новая доктрина должна отличаться от действующей уровнем определения и сущности цели, путями и методами достижения цели, инструментарием и задействованными объектами, характером связей промышленности со смежными секторами экономики.

Ключевые слова: промышленная доктрина, концепция государственной промышленной политики, государственное управление, инновационное развитие, рыночные

ОТНОШЕНИЯ.